

वस्तुनिष्ठप्रश्नाः

शास्त्री-I, D

29.08.20

3

(1) कदा भवति रत्नस्वला स्त्री स्वकीयं रत्नं प्राप्तुं ?

उत्तरम्- वृत्तीयं किने ।

(2) केन दारुणा निर्मितं नृपासनं शुद्धं भवति ?

उत्तरम्- काशमरीचस्य ।

(3) कै दृष्टाः व्याख्याः ?

उत्तरम्- कण्ठकिनः ।

(4) कति कर्माङ्गुलानि शास्त्रा नृपासने शुद्धा ?

उत्तरम्- शतं कर्माङ्गुलानि ।

(5) सामान्येन किञ्चित् रत्नानि अवन्ति ?

उत्तरम्- एकविंशतिः ।

(6) कुतः सञ्जातानि रत्नानि ?

उत्तरम्- 'तल' नामकादानपात् ।

(7) कतिविधाः वज्रमणयः ?

उत्तरम्- सप्तविधाः ।

(8) विशुद्धं हीरकं कुत्र लभ्यते ?

उत्तरम्- वैजानकीतटे ।

(9) कृष्णवर्णं हीरकं कुत्र मिलति ?

उत्तरम्- सुरगारकदेशे ।

(10) शिरीषपुत्रपुत्र्यं हीरकं कुत्र प्राप्यते ?

उत्तरम्- कौशलदेशे ।

(11) पीतं हीरकं कुत्र लभ्यते ?

उत्तरम्- कलिङ्गदेशे ।

(12) पौण्ड्रदेशे किं वर्णकं हीरकं जायते ?

उत्तरम्- श्यामवर्णकम् ।

(13) कलिङ्गदेशे किं वर्णकं हीरकं लभ्यते ?

उत्तरम्- पीतवर्णकम् ।

(14) विंशतितण्डुलपरिमितस्य हीरकस्य किञ्चनमूल्यं भवति ?

उत्तरम्- द्विलक्षपरिमितम् ।

उपशास्त्री

29.08.20

राजयोगस्य फलप्राप्तिकालमाह —

आरम्भो राजयोगस्य भवेत्मारक भुक्तिषु ।

प्रथयन्ति तस्मात्क्रमशः पापभुक्तयः ॥

अन्वयः— यदि मारकभुक्तिषु राजयोगस्य आरम्भः भवेत्, तदा पापभुक्तयः तम् आरम्भ क्रमशः प्रथयन्ति ।

संस्कृतम्— मारकभुक्तिषु मारकवृत्तान्तर्देशासु राजयोगस्य आरम्भः समारम्भः यदि भवेत्तदा पापभुक्तयः पापवृत्तान्तर्देशाः तं राजयोगम् आरम्भ क्रमशः प्रथयन्ति विस्मयन्ति । तत्राशौ विद्यते यत् मारकवृत्तः स्वदशायां मृत्युतुल्यं कथमेव दिशेत् । द्रव्यादि-दातृत्वशक्तेरभावः मारकवृत्तेषु भवति । यद्यपि मारकवृत्तभुक्तिषु सम्बन्धत्वे सति शुभफलदातृत्वं प्रतीयते, तदा अपि द्रव्यलाभं न सम्भवति, तत्काले तदन्तर्देशायां प्रातिवर्धयशवृद्धिरेव केवलं सम्भवति । तत्र मारकेशीतरवृत्तानाम् (अशुभवृत्तानामपि) अन्तर्देशासु द्रव्यादीनां लाभमवश्यमेव भवति । अतः तात्पर्यमिदमस्ति यत् योगकारकवृत्तानां सम्बन्धीमारकपापशुभवृत्तानामन्तर्देशासु कश्चिन्मन्त्रकाले योगफलप्राप्तिसम्भावना विद्यते, परन्तु योगफलस्य गतिरथवा शुभत्वे सामञ्जस्य सम्बन्धात्कूलेमेव कर्तव्यम् । यथायोगकारकदशायां सम्बन्धीमारकवृत्तान्तर्देशायां राजयोगस्य लक्षणं दृश्यं भवति, तत्पश्चात् पापान्तर्देशायां राजयोग फलमपि सम्प्राप्तं, तत्र यदा शुभान्तर्देशा समुद्भवं तदा जातकस्य यथाप्रातिवर्धाविनादिसमृद्धिं विशोभते सा सम्भावितुमर्हतीत्यभिप्रेतयितुं शक्यते ।

सैमङ्करी— योगकारक की महादशा हो उसमें उसके सम्बन्धी मारकवृत्त की अन्तर्देशा हो, तो उसमें ही राजयोग का आरम्भ हो सकता है । तथा उस सम्बन्धी मारक की अन्तर्देशा से अधिक राजयोग सम्बन्धी पाप की अन्तर्देशा में उससे भी अधिक राजयोग सम्बन्धी शुभ की अन्तर्देशा में होगा है ।

विमर्श— योगकारी ग्रह की महादशा में सम्बन्धी मारक की अन्तर्देशा में राजयोग का आरम्भ होने की पूरी

सम्भावना होती है। इस क्रम में तब पापान्तर्दशा के आने पर राजयोग में वृद्धि हो जाता है; तत्पश्चात् सम्बन्धी शुभ ग्रह की अन्तर्दशा आने से उसमें योगवृद्धि होती है। तत्पश्चात् ग्रह की योगकारक ग्रहों के सम्बन्धी मातृ, पाप और शुभग्रह की अन्तर्दशा में कभी भी योगफल का मिलना प्रायः हो सकता है। लेकिन योगफल की तीव्रता या शुभता में सामन्तस्य सम्बन्ध के अनुसार ही कथना चाहिए। जैसे किसी योगकारक की दशा में सम्बन्धी मातृ के आने पर राजयोग प्राप्त होने के लक्षण प्रकट होने लगेंगे, जैसे पापग्रह अन्तर्दशा में आया उसकी प्राप्ति भी हो गई, फिर जैसे ही शुभान्तर्दशा आयी कि यथा प्रतिवृत्ता, धन, समृद्धि के द्वार खुलने की सम्भावना उपलब्ध होने लगती है।

डॉ० सुखदेव कुमार
सहा० प्राध्यापक (ज्योतिष)
शा० 30 सं० महावि० सुव्यसेना,
पुणे।

145) कति पापश्च कार्घपणः भवति ?

उत्तरम् - विंशतिपापश्च ।

146) शुक्लीरकश्च का परिभाषा ?

उत्तरम् - इन्द्रयजुष्यमानवर्णः ।

147) हीरकं का न धार्यते ?

उत्तरम् - पुत्रकामिनी वनिता ।

148) 'सुतार्थिनीनिर्धनमार्गिन धार्धं वज्रसंज्ञकम्' इति कस्य वचनम् ?

उत्तरम् - समुद्रश्च ।

149) मुक्तौत्पत्तिस्थानानि किमन्ति ?

उत्तरम् - अष्टौ ।

150) सर्वोत्तमा मुक्ता कुतः समुत्पद्यते ?

उत्तरम् - शुक्तिः ।

151) मुक्तायाः किमन्ति आकरस्थानानि ?

उत्तरम् - अष्टौ ।

152) हवलवर्गा मुक्ता कस्मिन् देशे भवति ?

उत्तरम् - सिन्धुदेशे ।

153) श्यामलवर्णिकायाः मुक्तायाः देवता भवति -

उत्तरम् - विद्युत् ।

154) नवनीतनिभाः मुक्ताः कुत्र भवन्ति ?

उत्तरम् - यौरावद्रे ।

155) रक्तवर्णिकाः मुक्ताः कुत्र भवन्ति ?

उत्तरम् - राम्रपर्व्यां ।

डॉ० सुद्विपर कुमार
सहा० प्राचार्य (ज्योतिष)
श० उ० सं० महावि० मुम्बई, मुम्बई ।